

Âd Kavmi

Yemen’de, bir görüşe göre Şam ya da İskenderiye’de kurulduğu tahmin edilen kavmin ismi Hz. Nuh’un nesebine dayandırılmaktadır. (Arkeolojik kazılardan elde edilen bilgilerden şehrin Akabe’nin doğusundaki Rem Dağ’ında olduğu sonucuna varılmıştır.)

Nitekim, yaygın kanaate göre, Âd, Hz. Nuh’un torunlarından Avs’ın oğludur. Kavim hakkında elde edilen bilgiler de genel itibarıyla Kur’an-ı Kerim’de yer almaktadır. Hz. Nuh’tan sonra yaşadığı anlaşılan bu kavme Hz. Hûd (as) uyarıcı, peygamber olarak gönderilmiş, ancak kavmin çoğunluğu Hz. Hûd’un yaptığı çağrıya icabet etmemiştir. Aynı zamanda Âd kavminin bir ferdi de olan Hz. Hûd (as)’un, kavmine ısrarla, ‘Allah’a ibadet edin, Ancak Onu mabud olarak tanıyın, ancak Ona kulluk edin... Buna karşılık ben sizden bir ücret istemem!’ (Kur’an, 11/50-52) tebliğinde bulunduğu, fakat kavminin buna yanaşmadığı, yine Kur’an-ı Kerim’den, açıkça anlaşılmaktadır: ‘Ey Hûd, sen bize açık bir mucize getirmedin. Biz de senin sözünle tanrılarımızı terk etmeyiz. Ve biz sana inanmayız.’ (Kur’an, 11/53)

Diğer taraftan belirtilmesi zaruri olan bir husus da yukarıda geçen kavmin Necm Suresinde geçen ‘önceki (birinci) Âd kavmi’ mi olduğu ya da Kur’an’da bahsedilmeyen ancak müfessirlerin varolduğundan emin oldukları ‘ikinci Âd kavmi’ mi olduğu tartışmasıdır. Zemahşerî ve Taberî gibi müfessirler Hz. Hûd’un peygamber olarak gönderildiği kavmin ‘Ad-ı ûlâ’ yani Kur’an’ın açıkça bahsetmiş olduğu önceki Âd kavmi olabileceği görüşünde ittifak etmektedirler. Klasik görüş de budur. Diğer Âd kavmi ise ‘Âd-ı uhrâ’dır. (Geniş Bilgi için bkz. Taberi, Cami’ul-Beyan, Kahire 1970, XXVI, 22-23) Buna rağmen tekrar ifade etmeliyiz ki; birinci ya da önceki Âd kavminden sonra gelen Âd kavmi yani Âd-ı uhrâ, her hangi bir kudsî kaynaktan yer almamakta, kavim hakkında öne sürülenler ancak tahminden ibaret kalmaktadır.

İrem şehri ise, ‘direkleri (yüksek binaları) olan, ülkelerde benzeri yaratılmamış’ (Kur’an, 89/6-14) bir şehirdir. Bu şehir İslâmî düşüncede, verilen kavme, Cenab-ı Hakk’ın bir nimeti olarak algılanmaktadır. İrem, literatüre ‘yeryüzü cenneti’ olarak girmiştir. Tasavvuf dilinde ise kul ile Allah’ın buluştukları ‘gönül’ anlamındadır. İbranice ‘Aram’ kelimesinden türetildiği varsayılan İrem’in ‘yüksek yerler’ anlamına geldiği de belirtilmektedir. Bu kenti Ceyrun adlı bir kişinin Şam’da kurduğu iddiası varsa da bu iddia her hangi bir İslâmî kaynaktan yer almamaktadır. İrem şehri için yapılan ‘Şaraplarıyla ünlü, mutluluk ülkesi...’ gibi tanımlamalar da ansiklopedilerde zikredilen, sadece tasavvurî yargılardan ibarettir ve gerçek yargılar olarak düşünülmemelidir.

Diğer taraftan, yukarıda aktardığımız ayetten ve İrem şehriyle ilgili olan sair ayetlerden bu şehrin Âd kavmine ait olup olmadığı anlaşılammakta; buna binaen, sadece mezkur kavme münhasır olmayabileceği görüşleri zikredilmektedir. Yine de bu türden görüşler müfessirler ve tarihçiler arasında kabul görmemiş, şehrin Âd kavmine özel olduğu kabul edilegelmiştir. Bu kabul edilmişliğin arkasında ise Hz. Hûd’un nesebi bulunmaktadır.

Tefsir kitaplarında Hûd (as)'un neseb silsilesi içerisinde İrem Âd'ın dedesi konumundadır. Bu silsile İrem ile Âd şehri arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirmekte, İrem şehrinin de Âd kavmine nisbet edilmesini kuvvetle muhtemel kılmaktadır. Buna rağmen Elmalılı, bu neseb silsilesi içerisine İrem'i katmakta ancak Âd'ı katmamaktadır: 'Nuh'un oğlu Sam, Sam'ın oğlu İrem, İrem'in oğlu Avs, Avs'ın oğlu Rebah, Rebah'ın oğlu Abdullah, Abdullah'ın oğlu Hud'dur.' (Elmalılı, Tefsir, IV, 545) Bu durumda Hz. Hûd'un ve dolayısıyla Âd kavminin İrem şehriyle her hangi bir bağı kalmamaktadır. Oysa Zemahşerî gibi klasik müfessirler Avs'ın oğlunun 'Âd' olduğunu beyan etmekte, ancak bu şekilde söz konusu ayeti tefsir ederek İrem şehrini Âd kavmine atfetmektedirler.

Öte yandan Âd kavmi, Kur'an-ı Kerim'den anlaşıldığına göre, Cenab-ı Hakk tarafından çeşitli nimetler verilen hatta 'kendisinden önce hiçbir kavme nasip olmayan nimetlere sahip olan bir kavim' (Kur'an, 46/26) olarak göze çarpmaktadır. Bu nimetler de ayetlerde açıkça vurgulanmaktadır: 'Bildiğiniz şeyleri size veren, size davarlar, oğullar, bağlar, pınarlar ihsan eden Allah'tan sakının!' (Kur'an, 26/132-134) Buna rağmen Allah'a kulluktan beri olan kavme Allah tarafından azap verilmiş, ellerindeki nimetler onlardan alınmıştır: '... Bu bize yağmur yağdıracak yaygın bir buluttur, dediler. Hayır! O, sizin acele gelmesini istediğiniz şeydir. İçinde acı, azap bulunan bir rüzgardır. O rüzgar, Rabbi'nin emriyle her şeyi yıkar, mahveder. Nitekim o kasırga gelince onların evlerinden başka bir şey görülmez oldu. İşte biz suç işleyen toplumu böyle cezalandırırız.' (Kur'an, 46/24-25) Yedi gece sekiz gün süren bu kasırga, Âd kavmini, içi boş hurma kütükleri gibi oradan oraya savurmuş, arkalarında hiçbir şey bırakmamıştır. (Kur'an, 69/6-8) Bu kasırgadan kurtulanlar ise ehl-i iman olanlardır ve Kur'an-ı Kerim'de açıkça söz edilmeyen 'ikinci nesil Âd kavmi'nin çekirdeğini oluşturduğu fikri ileri sürülmektedir.

Denizli hapsinde, bir Cuma gününün meyvesi olarak adlandırdığı Meyve Risalesi'nin Yedinci Meselesi'nde Bediüzzaman, 'Hakîm, Hakem, Adl ve Âdil' isimlerinin tecellilerini tasvir ederken Âd kavminin durumuna da temas etmiş, '...âsi milletlere tokat vuran ve en küçük bir zîhayatın hakkını muhafaza eden' yargısıyla Âd kavmi gibi Semud kavminin ve Firavun'un 'haşmet-i saltanat'a zıd davrandıklarını belirtmiştir. (Tarihçe-i Hayat, 388) Bunun haricinde Âd kavmi ya da İrem şehri hakkında Risale-i Nur'da her hangi bir tafsilata rastlanmamaktadır.

Netice itibarıyla, Kur'an-ı Kerim'de kıssası bulunan kavimlerden birisi olan ve aynı zamanda sonları itibarıyla insanlığa ibret vesikası olarak sunulan Âd kavmi, kendilerine verilen, başta İrem şehri olmak üzere, nimetlerin gerçek manasına vakıf olamamışlar, dolayısıyla pek azim bir azapla karşı karşıya bırakılmışlardır. Kendilerinin bizzat peygamber soyundan olmaları, onlar için bir 'kurtuluş' olamamıştır.